

Welkom in Parijs.

We zijn in de Rue de Bergère in het 9de arrondissement. Hier stond in de 19de eeuw het roemruchte Conservatoire Nationale de la Musique, de kweekschool van het rijke Parijse muziekleven. Bijna alle groten uit de Franse muziekgeschiedenis studeerden hier, gaven les of zwaaiden de scepter als directeur. Ook de vier componisten die vanavond op het programma staan, twee Fransen en twee Spanjaarden, hebben les gehad van docenten van het Parijse conservatorium.

1821: Een jonge knaap uit het Spaanse Bilbao is net in Parijs gearriveerd. Juan Crisóstomo de Arriaga is zijn naam. De goede contacten van zijn vader, een rijke Baskische koopman met een grote liefde voor de muziek, hebben vast geholpen een plaats te verwerven op het Parijse Conservatorium. Hij krijgt er onder andere les van de beroemde muziekpedagoog Fétis.

Arriaga is een ongekend talent. De Spaanse Mozart noemt men hem. Vijftien is hij pas, maar hij heeft al een respectabel oeuvre op zijn naam staan. Op zijn dertiende heeft hij zijn opera 'Los esclavos felices' geschreven.

In Parijs herzielt hij de ouverture. Die ademt de sfeer van Rossini, de Italiaanse componist die juist in die tijd grote successen vierde met zijn komische opera's. De strijkers beginnen met een pastorale melodie. Fluiten en klarinet vlechten er hun lijnen door. Dan stookt Arriaga het vuur op: de strijkers bruisen, de houtblazers buitelen over elkaar heen.

Arriaga componeert driftig verder. Hij schrijft nog een symfonie, strijkkwartetten en kerkmuziek. Volgens zijn leraar heeft hij een kwellende drang om te scheppen. Het is alsof de jonge componist voorvoelt dat de dood hem op de hielen zit. Nog geen vijf jaar nadat hij in Parijs is aangekomen, sterft hij aan tbc.

1839: De zestienjarige Eduard Lalo meldt zich op het Conservatorium. Hij is zijn ouderlijk huis in Lille ontvlucht. Zijn vader, een militair met Spaanse voorouders, had zijn talent eerst ruimhartig gestimuleerd. Maar een muzikale loopbaan voor zijn zoon zag hij absoluut niet zitten.

Op het Conservatorium studeert Lalo viool. Maar al snel stapt hij over op compositielessen bij privéleraren. Lang blijft hij als componist in de schaduw. Hij speelt mee bij concerten van Berlioz en richt zijn eigen strijkkwartet op. Maar zijn composities trekken weinig aandacht. Lalo richt zich vooral op de kamermuziek en dat is niet naar de smaak van het Parijse publiek, dat vooral verzot is op opera.

Lalo is de vijftig al gepasseerd als hij echt doorbreekt. De fameuze Spaanse violist Pablo de Sarasate viert successen met zijn Vioolconcert en de nog steeds populaire 'Symphonie espagnol'. Ook het Celloconcert dat Lalo voor de Parijse cellist Adolf Fischer schrijft, valt in de smaak. Het stuk combineert Spaans temperament, met Franse noblesse en Duits vormgevoel.

Na een stevige orkestrale inleiding presenteert de solist zijn lyrische thema, onderbroken door ferme akkoorden, een handelsmerk van de componist. In het tweede deel combineert Lalo vernuftig een lieflijk andantino met een droomachtig scherzo waarin de twee fluiten een filigranen achtergrond vormen voor de cello-melodie.

Een langzame introductie gaat vooraf aan de levendige rondo-finale met zijn karakteristieke, Spaans aandoende thema.

1887: Zijn leraren thuis in Spanje hebben zelf aan het Parijse Conservatorium gestudeerd. Dus voor Enrique Granados is de Franse hoofdstad de 'place to be'. Maar precies op het moment dat het moet gebeuren wordt Granados ziek en tegen de tijd dat hij genezen is, is hij te oud om tot het conservatorium te worden toegelaten. Hij laat zich niet van de wijs brengen. Terwijl op het Champ de Mars de Eiffeltoren verrijst, volgt hij twee jaar lang privélessen bij conservatoriumdocent Charles de Bériot.

Terug in Spanje ontdekt Granados in het Museo del Prado de schilderkunst van Francisco Goya. Hij wordt verliefd op diens kleuren en psychologische uitbeelding.

Goya's schilderijen inspireren hem in 1911 tot het schrijven van zijn meesterwerk, de pianocyclus 'Goyescas'.

Aangemoedigd door het grote succes besluit Granados materiaal uit het stuk te gebruiken voor een gelijknamige opera. De broeierige sfeer van het op Goya's werk gebaseerde liefdesverhaal klinkt door in het Intermezzo.

Indirect zal de opera Granados' dood worden. In 1916, midden in de Eerste Wereldoorlog reist de componist naar New York voor de première. Op de terugweg naar Spanje wordt het schip met het echtpaar Granados door de Duitsers tot zinken gebracht.

1842: Voor het eerst benoemt het Parijse Conservatorium een vrouw als pianodocent. Louise Farrenc zal die functie meer dan dertig jaar vervullen. Ze geeft er alleen les aan vrouwelijke studenten en aanvankelijk verdient ze een stuk minder dan haar mannelijke collega's. Maar uiteindelijk krijgt ze de directeur zover haar het volle pond te betalen.

Als telg van de artistieke familie Drumont heeft ze zelf nog eventjes compositie en orkestratie gestudeerd aan het Conservatorium. Maar tegen de tijd dat Arriaga daar arriveert is ze getrouwd en maakt ze uitgebreide concerttours met haar man, de fluitist Farrenc.

Net als later Lalo schrijft Farrenc vooral kamermuziek en orkestmuziek, genres die in Frankrijk op dat moment bepaald niet in de mode zijn. Toch trekt ze er wel aandacht mee. Berlioz en Schumann spreken lovende woorden over haar muziek. Haar drie symfonieën zullen tijdens haar leven nooit uitgegeven worden maar ze klinken wel.

Als vrouwelijke musicus en als Franse componist van instrumentale muziek mag ze haar tijd vooruit zijn, haar composities wortelen stevig in de Duitse traditie. De langzame inleiding waarmee haar Eerste symfonie begint, herinnert aan Beethoven. Het vervolg plaatst een zangerige melodie tegenover een turbulent eerste thema. In het Adagio zingen de strijkers en de blazers om beurten. Het Menuet voert terug naar vroeger tijden. De Finale bruist van de energie.

Winand van de Kamp

KO

Concert

dirigent Frank de Groot

Édouard Lalo
Celloconcert
cello: Jobine Siekman

Enrique Granados
Intermezzo uit de opera Goyescas

Louise Farrenc
Symfonie nr. 1

Juan Crisóstomo de Arriaga
Ouverture uit de opera Los Esclavos Felices

Zaterdag 25 maart 2023 20:15 uur
Antoniuskerk Leiden

PROGRAMMA

J.C.J.A. de Arriaga

Obertura de Los Esclavos Felices (1820)

E.V.A. Lalo

Celloconcert in d-kl.t. (1877)

1. Prelude, lento - Allegro maestoso
2. Intermezzo, andantino con moto - Allegro presto - Andantino - Tempo
3. Introduction, andante - Allegro vivace

p a u z e

P.E.J. Granados

Intermezzo uit de opera Goyescas (1911)

J.L. Farrenc

Symfonie no.1 in C-minor (1842)

1. Andante sostenuto - Allegro
2. Adagio cantabile
3. Menuetto: Moderato
4. Finale: Allegro assai

Na afloop kunt u nog wat drinken in de foyer van de kerk.

Concerttoelichting: Winand van de Kamp
Redactie en overige teksten: Annelies Storms
Ontwerp: Doortje van Ginneken

Frank de Groot *Alexander de Kruif*

<https://www.behance.net/adekruif> - adekruif@live.nl

Frank de Groot, dirigent

Wij vroegen Frank om voor dit programmaboekje een persoonlijk stuk over zichzelf te schrijven aan de hand van drie vragen:

De vragen 'wie ben jij', 'hoe sta je in de muziek' en 'wat drijft je', maken dat je toch wat dieper nadenkt over de musicus die je nu bent...

Ik ben als musicus geboren, met ouders voor wie muziek gelijk stond aan de dagelijkse levensbehoeften zoals eten en drinken, je moest er door gevoed worden. Mijn vader was koordirigent, dus ik leerde zingen. Ik heb eindeloos gezongen, met zoveel plezier. Een instrument kon er nog wel bij, dat werd de viool. Dat ging minder gemakkelijk dan zingen, maar strijdvaardig als ik was, werd dat uiteindelijk mijn hoofdbezigheid: vioolspelen.

Ik doorliep het conservatorium en werd al heel snel gebeld om te vervangen in het Residentie Orkest. Ik raakte onder de indruk van orkestmuziek, en het repertoire bij het RO vond ik zo avontuurlijk, dat ik graag meespeelde om componisten als Schreker, Messiaen en Vermeulen te ervaren. Daar ontstond mijn interesse voor de muziek van de 20e eeuw.

Ik kreeg een baan bij het Rotterdams Philharmonisch Orkest en legde me toe op kwartet spelen. Met het Doelen Kwartet kon ik mijn passie voor de nieuwe muziek kwijt: 30 jaar lang de meest prachtige stukken gespeeld, wat een rijkdom.

Er was nog tijd over, en ik leerde dirigeren. De onbevangenheid en spontane muziekbeleving van amateurmusici hebben me altijd gefascineerd, daar was ik jaloers op. Na jarenlang koren en orkesten te hebben gedirigeerd is me duidelijk dat zij mij geleerd hebben dat je iedere keer de muziek beleeft alsof het nieuw voor je is.

Het Leiderdorps Kamerorkest leerde ik een paar jaar geleden kennen. Eerst als coach voor de strijkers, en nu dirigeer ik een prachtig programma. Nu we elkaar langer kennen is er een heerlijke wisselwerking, en zijn we naar iets moois aan het toegroeien.

Ik draag het orkest een warm hart toe, en hoop dat ze hun prachtige cultuur blijven behouden, ik draag daar heel graag aan bij.

Frank de Groot studeerde viool en kamermuziek aan het Koninklijk Conservatorium te Den Haag en vervolgde zijn studie aan de Hochschule für Musik in Stuttgart. Hij studeerde koordirectie en orkestdirectie. Als violist was Frank werkzaam bij het National Theater Mannheim en het Chamber Orchestra of Europe. Hij maakt inmiddels al jaren deel uit van het Rotterdams Philharmonisch Orkest. Hij was als dirigent-docent verbonden aan Codarts Rotterdam en was daarnaast bijna 30 jaar lang primarius van het Doelen Kwartet. Met zijn stichting Nova Sonantia legt hij zich toe op het uitvoeren van muziek die onderbelicht of onbekend is, en de moeite waard is om onder de aandacht te brengen.

Jobine Siekman, celliste

Jobine Siekman, is als getalenteerde celliste een veelgevraagd solist en kamermusicus in Nederland en het Verenigd Koninkrijk. Ze won zowel solistische prijzen (Nationaal Cello Concours van de Cellobiennale Amsterdam 2016) als in diverse ensembles zoals het Alkyona Quartet en het Chloé Trio. Het BBC Music Magazine publiceerde in december 2020 een interview met Jobine als 'Rising Star'. Ze won in 2019 de Mills Williams Junior Fellowship aan de Royal College of Music in Londen. Daar behaalde ze al eerder een Bachelors of Music diploma met docent Melissa Phelps, rondde haar Master of Performance studie af bij Richard Lester als Irene Hanson scholar.

Voorafgaand aan haar Bachelor had ze les bij Harro Ruijsenaars, Lucia Swarts & Dmitri Ferschtman.

In 2016 ontving ze de Anna Shuttleworth prijs voor haar vertolking van Bach in het Cello Concours van de Royal College of Music. Ze was meerdere malen live te horen op Radio 4 en BBC Radio 3 en verscheen op TV bij Podium Witteman als 'Jonge Held'. In 2019 maakte ze haar debuut als solist met het Simon Bolivar Orkest in het celloconcert van Schumann gedirigeerd door Jesus Uzcategui. De celloconcerten van Haydn, Saint-Saëns en Shostakovich voerde zij ook uit als solist met orkest. Tijdens de pandemie bleef Jobine actief als uitvoerend musicus: zo nam ze voor de serie 'In Focus' een video op in samenwerking met de RCM Londen waarin ze Bach en moderne opdrachtcomposities vertolkte op de beroemde Amati-cello piccolo. Vorig jaar bracht ze samen met pianist Matthew Lam haar opname uit van 'Le Grand Tango' van Piazzolla op alle streaming platforms, opgenomen in Abbey Road Studios in 2021. Dit seizoen speelt ze de gehele cyclus van Bach Suites in haar eigen nieuwe serie 'Helemaal (gek op) Bach' in Groningen.

Jobine Siekman *foto credits: Felix Quaadvlieg*

Jobine is een gepassioneerde kamermusicus en geeft met het StringWood Ensemble, het Alkyona Quartet, het Delphine Trio en het Chloé Trio regelmatig concerten. Ze is medeoprichter van het StringWood Festival in Katwijk, ook is ze als artistiek adviseur verbonden aan het Huygens Festival. Daarnaast is Jobine aanvoerder celli van het Ciconia Consort, een strijkorkest uit Den Haag en speelt ze regelmatig met het Oxford Philharmonic Orchestra. Ze beperkt zich niet tot alleen klassieke muziek, maar speelt ook in de Zuid-Amerikaanse band Quimantu en speelt barokcello.

Haar instrument, een cello van Lefèbvre, heeft ze in bruikleen van het Nationaal Muziekinstrumenten Fonds.

1E VIOOL Esther Papma (cm) Elise Noordhoek Elly den Herder Erik van Nieukerken Laurens Clignett Ankie Terlouw Mieke Berkers Nadia van Eck Renée Allaart Jenny Ileri	CELLO Thijs de Graaff (av) Arjen Sein Astrid van der Geest Gea Corton Jacob Nienhuis Marleen Bosman Sunje Abraham	HOORN Pieter de Ruiter Arie Ravensbergen Klaas Giesbertz Wilco van den Tol
2E VIOOL Cornelie Stolk (av) Amber Heemskerk Elise Coenen Anneke Zaaier -Zandstra Els de Schrijver Herman Gombert Jacqueline Balhan Juliette Vleeming	CONTRABAS Nynke Jelles (av) Doortje van Ginneken Eldert Both	TROMPET Ivan Baas Fritz Leinberger
ALTVIOOL Ante Drijver (av) Joop Buijs Iris Spruit Stan van Heijst Lucia Doeven	FLUIT Annelies Storms Hilde van der Linden	TROMBONE Guido Gerritsen Ingmar Jansen Bas de Graeff
	HOBO Charles Fransen Fia Sanders	PAUKEN Frans van Meegen
	KLARINET Erik Klaassens Winand van de Kamp	SLAGWERK Hans van Peet
	FAGOT Esther Steffens Thetmar Joosting	

